

УДК 330.341.1:005.21:005.922.1]:338.2

Пожуєва Т. О.

д-р екон. наук, проф., професор кафедри бізнесу та управління,
Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна.

СТРАТЕГІЧНІ ІМПЕРАТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується високим рівнем нестабільності, посиленням глобальної конкуренції, активізацією цифрових трансформацій та зростанням ризиків, пов'язаних із воєнними, енергетичними, фінансовими й логістичними викликами. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, оскільки саме рівень їхньої стійкості визначає здатність національної економіки адаптуватися до кризових процесів та забезпечувати довгостроковий розвиток. Водночас ефективне функціонування підприємств у сучасному середовищі вже неможливе без активного впровадження інноваційних рішень, що дозволяють формувати нові конкурентні переваги, оптимізувати управлінські процеси та підвищувати рівень економічної стабільності.

Інноваційний розвиток у сучасних умовах слід розглядати не лише як інструмент модернізації виробництва чи вдосконалення технологічних процесів, а як комплексний стратегічний механізм формування економічної безпеки підприємства. Застосування цифрових технологій, систем штучного інтелекту, автоматизованих аналітичних платформ, сучасних методів прогнозування ризиків і сценарного моделювання створює передумови для підвищення адаптивності суб'єктів господарювання до змін зовнішнього середовища. Саме тому інноваційний розвиток перетворюється на ключовий чинник підтримання фінансової стійкості, збереження ресурсного потенціалу та мінімізації впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

У процесі структурної трансформації економіки відбуваються суттєві зміни у механізмах функціонування підприємств, змінюються підходи до управління ресурсами, формуються нові моделі взаємодії між державою, бізнесом і суспільством. Особливого значення набуває цифровізація економічних процесів, розвиток електронної комерції, трансформація логістичних систем, а також активне використання технологій Industry 4.0. У таких умовах забезпечення економічної безпеки підприємств потребує переходу від традиційних методів реагування на загрози до проактивної системи управління, заснованої на принципах інноваційності, гнучкості та стратегічного прогнозування.

Важливим стратегічним імперативом інноваційного розвитку є інтеграція цифрових технологій у систему економічної безпеки підприємства. Використання інтелектуальних систем управління дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні ризики, здійснювати моніторинг фінансових показників, прогнозувати зміни ринкової кон'юнктури та формувати ефективні механізми управлінського реагування. У сучасних умовах саме цифрова аналітика забезпечує можливість швидкого прийняття управлінських рішень, підвищення ефективності використання ресурсів та мінімізації економічних втрат.

Не менш важливим напрямом є формування інноваційно орієнтованої корпоративної культури, яка сприяє розвитку творчого потенціалу персоналу, активізації внутрішніх інноваційних процесів та підвищенню рівня адаптивності підприємства до зовнішніх змін. Людський капітал стає одним із ключових елементів економічної безпеки, оскільки саме здатність працівників генерувати нові ідеї, адаптуватися до технологічних змін та ефективно використовувати цифрові інструменти визначає конкурентоспроможність підприємства у довгостроковій перспективі.

В умовах структурної трансформації економіки значного поширення набувають ризики, пов'язані з нестабільністю ланцюгів постачання, інфляційними процесами, зміною валютних курсів, кіберзагрозами та обмеженістю інвестиційних ресурсів. У зв'язку з цим інноваційний розвиток підприємств має супроводжуватися формуванням комплексної системи ризик-менеджменту. Ефективне управління ризиками передбачає використання сучасних методів економіко-математичного моделювання, сценарного аналізу, прогнозування кризових ситуацій та оцінювання рівня економічної стійкості суб'єкта господарювання.

Одним із ключових чинників забезпечення економічної безпеки є диверсифікація діяльності підприємства на основі інноваційних підходів. Розширення асортименту продукції, освоєння нових ринків збуту, використання альтернативних каналів постачання та впровадження цифрових бізнес-моделей сприяють зниженню залежності підприємства від окремих зовнішніх факторів. Крім того, диверсифікація дозволяє підвищити гнучкість підприємства та забезпечити його стабільне функціонування навіть в умовах економічної нестабільності.

Суттєву роль у забезпеченні економічної безпеки відіграє інвестиційна активність підприємств. У сучасних умовах інноваційний розвиток неможливий без залучення інвестицій у модернізацію виробничих потужностей, цифровізацію управління, розвиток науково-дослідної діяльності та впровадження енергоефективних технологій. Інвестиції в інновації сприяють підвищенню продуктивності праці, зниженню витрат

виробництва, покращенню якості продукції та формуванню стійких конкурентних переваг.

Водночас структурна трансформація економіки вимагає активізації державної підтримки інноваційного розвитку підприємств. Формування ефективної державної політики у сфері економічної безпеки має передбачати стимулювання інноваційної діяльності, розвиток цифрової інфраструктури, підтримку наукових досліджень, створення сприятливого інвестиційного клімату та вдосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування бізнесу. Важливим напрямом є також розвиток партнерства між державою, бізнесом та науковими установами, що дозволяє забезпечити синергію ресурсів та прискорити процес технологічної модернізації економіки.

Важливим аспектом забезпечення економічної безпеки в умовах інноваційного розвитку є формування ефективної системи стратегічного управління, орієнтованої на довгострокову стабільність та підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. У сучасних умовах підприємства повинні не лише реагувати на зміни зовнішнього середовища, а й формувати механізми випереджувального розвитку, засновані на використанні інноваційних технологій, інтелектуального капіталу та цифрових платформ управління. Особливого значення набуває здатність підприємств швидко адаптувати бізнес-процеси до змін ринкової кон'юнктури, оптимізувати витрати та забезпечувати ефективне використання ресурсного потенціалу.

Крім того, інноваційний розвиток сприяє підвищенню рівня фінансової стійкості підприємств через активізацію інвестиційної діяльності, модернізацію виробництва та впровадження сучасних інформаційно-аналітичних систем. У результаті формується комплексна модель економічної безпеки, яка забезпечує мінімізацію ризиків, підвищення продуктивності праці та створення умов для сталого економічного зростання в умовах структурної трансформації національної економіки.

Таким чином, стратегічні імперативи інноваційного розвитку в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання повинні базуватися на комплексному поєднанні цифрових технологій, інноваційного менеджменту, ефективного ризик-менеджменту та інвестиційної активності. У сучасних умовах саме інноваційна модель розвитку створює передумови для формування стійкої системи економічної безпеки, здатної забезпечити стабільне функціонування підприємств, їхню адаптацію до зовнішніх викликів та підвищення конкурентоспроможності в умовах структурної трансформації економіки.